

Skript

HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Interview: Onzichtbare arbeid komt aan het licht: Een interview met promovendus Silke Baas over genderongelijkheid in de medische sector

Auteur: Marit de Wit

Verschenen in *Skript Historisch Tijdschrift*, jaargang 45.2, 46-48.

© 2023 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

ISSN 0165-7518

Skript Historisch Tijdschrift is een wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

ONZICHTBARE ARBEID KOMT AAN HET LICHT: EEN INTERVIEW MET PROMOVENDUS SILKE BAAS OVER GENDERONGELIJKHEID IN DE MEDISCHE SECTOR

Marit de Wit

Van rennend artsen interviewen in ziekenhuisgangen tot stapels bronnen door nemen in het archief: promovendus Silke Baas is van vele markten thuis. Aan de mooie Drift, de gracht waar de binnenstadcampus van de Universiteit Utrecht zich bevindt, vertelde ze over haar weg naar het promovendusschap en haar onderzoek naar vrouwen in de medische sector en genderongelijkheid in het verleden en het heden.

BEGIN VAN HET AVONTUUR

Tijdens haar onderzoeksmaster Social Sciences in Amsterdam begon haar interesse voor gender in de medische sector in Nederland. ‘Ik heb twee jaar lang onderzoek gedaan op de genderpoli in het VU in Amsterdam. Daar heb ik onderzoek gedaan naar hoe artsen omgingen met de implementatie van nieuwe fertiliteitspreservatietechnieken.’ Dit onderzoek ging ook over hoe artsen vandaag de dag omgaan met het vroeger verplicht sterilise-

ren van transgender personen; een maatregel die pas in 2014 werd aangepast. Buiten het onderzoeksonderwerp viel haar op hoe ongelijk de beroepsverdeling was op de genderpoli: ‘Veel bestuurslagen waren helemaal mannelijk, terwijl eigenlijk het grootste deel van de artsen op de vloer van de genderpoli vrouwen waren. Dat was opvallend, maar daar kon ik toen niet veel mee.’ Deze observatie zou uiteindelijk een belangrijk onderdeel worden van het promotietraject waar ze inmiddels een jaar mee bezig is.

Snel na Baas’ afstuderen, kwam er een positie voorbij die haar op het lijf geschreven stond, hoewel ze enigszins twijfelde of ze kans zou maken. Het project is namelijk een historisch onderzoek naar de ontwikkeling van beroepssegregatie in de medische sector in Nederland tijdens de twintigste eeuw. ‘Ik dacht: ik voldoe niet helemaal aan het profiel. Ik ben geen econoom of historica, maar het onderwerp sloot natuurlijk heel mooi aan

en had mijn interesse al, dus ik ging toch even schrijven.’ Het project is onderdeel van SCOOP, dat staat voor Sustainable Cooperation. Het is een samenwerking tussen verschillende Nederlandse universiteiten die interdisciplinaire promotieplaatsen aanbieden. Ze had een goed gesprek met Elise van Nederveen Meerkerk en Corinne Boter, beiden historici op het gebied van arbeidsverhoudingen aan de UU. ‘Dezelfde dag was ik aangenomen, dus het was echt een wervelwind.’

GESCHIEDENIS HERSCHRIJVEN

Hoe was het om te beginnen aan een historisch onderzoek als socioloog? ‘Ik denk dat er veel overlap is tussen sociologie en geschiedenis. In beide disciplines ben je heel sterk bezig met het begrijpen van de sociale context.’ Hoewel er volgens haar meer aandacht mag komen voor geschiedenis in de sociale wetenschappen, was ze zeker al bekend met onderzoek vanuit een historisch perspectief. ‘Je moet vaak toch tientallen jaren terug, vooral als je naar structurele ongelijkheid kijkt.’ Het bronnenonderzoek verschilde echter wel veel van de interviews die ze afnam voor eerder onderzoek. ‘Toen ik hier kwam, dacht ik wel even: ik ga historisch onderzoek doen, maar ik heb geen idee hoe. Eigenlijk verdween die angst zodra ik de archieven inging.’ Archiefwerk is zowel waardevol als frustrerend, des te meer als het gaat om uitsluiting. Baas ontdekte bronnen die aansporen op een kritische herziening van de data die we tot nu toe hebben over arbeidsverdeling in de medische sector. ‘Ik kwam erachter dat er tussen de jaren vijftig en zeventig ontzettend veel klachten waren binnengekomen over de telling van vrouwelijke artsen bij de artsenfederatie KNMG. Vrouwen die in dienst waren in bepaalde beroepen in de sociale geneeskunde, bijvoorbeeld bij consultatiebureaus, werden niet opgenomen in beroepstellingen. Dat maakt het noodzakelijk om goed archiefwerk te doen.’ Met een interdisciplinaire aanpak

van methoden en theorieën uit de sociale en geschiedwetenschappen legt ze institutionele ongelijkheid in arbeidsverdelingen bloot. ‘Een goede vondst kan ook frustrerend zijn, zoals die briefwisselingen over de onzichtbaarheid van veel vrouwelijke artsen. Er was vrijwel niets veranderd in die twintig jaar. Dat kan ik dan wel frustrerend vinden. Wat hebben deze vrouwen toch een strijd geleverd!’

UITDAGINGEN VAN DE ACADEMISCHE WERELD

Dergelijk onderzoek is belangrijk voor ons begrip van zowel het verleden als het heden. Daarom is het van belang dat wetenschappers actief bijdragen aan hedendaagse maatschappelijke debatten. ‘Ik denk dat daari een hele grote rol is weggelegd voor zowel sociale wetenschappers als historici. De ongelijke genderverhoudingen die we tussen, maar ook binnen, beroepen zien, kunnen we niet duiden zonder de historische achtergrond te begrijpen. Je hebt de historische context nodig om te zien waar je veranderingen kan aanbrengen.’ Samen met collega-promovendus Johanna Kruger geeft ze presentaties in ziekenhuizen over beroepssegregatie in de medische sector in het verleden en het heden.

Net als de medische sector werpt de academische wereld ook genoeg barrières op. Baas ondervond dit toen ze ging studeren als jonge moeder. Door de afwezigheid van reglementen voor studerende ouders, was het moeilijk en was ze afhankelijk van de welwillendheid van docenten. Toch heeft dit haar niet afgeschrikt om voor een universiteit te werken. ‘Dat heeft me niet geremd, alleen maar gemotiveerd. Ik denk dat weggaan uit een organisatie omdat er dingen mis zijn niet de oplossing is.’ In haar huidige positie vindt ze het dan ook belangrijk om studenten de ruimte te bieden om met persoonlijke kwesties naar haar toe te komen. ‘Studeren geeft een stuk eigen identiteit, ontwikkeling en vrijheid. Dat je iets anders

Bron: Silke Baas

kan zijn dan alleen moeder, hoe fijn moeder zijn ook is. Ik denk dat die persoonlijke ontwikkeling een recht zou moeten zijn dat we ook jonge moeders niet moeten ontzeggen.'

De onderzoeksonderwerpen sluiten soms aan op Silke Baas' eigen ervaringen. 'Dat is toch grappig, hoe zulke thema's later terugkomen in je eigen onderzoek.' Ze ondervond dit vooral bij archiefonderzoek over een probleem dat er lang was: vrouwelijke artsen konden zich niet registreren als specialist, omdat ze hiervoor verplicht jaren achter elkaar moesten praktiseren. Voor veel vrouwen

was dit niet mogelijk omdat ze zwanger werden. 'Toen ik daarmee bezig was, dacht ik: de cirkel is rond.' De vastberadenheid van vrouwelijke artsen in het verleden is ook terug te zien bij deze toekomstige doctor.

‘VREEMDEN LUYDEN’

VREEMDELINGEN, HET PUBLIEKE BELANG EN DE STEDELIJKE GEMEENSCHAP VAN LAATMIDDELEEUWS UTRECHT

Roel Hendriks

Het laatmiddeleeuwse Utrecht was het middelpunt van de Noordelijke Nederlanden. Hierdoor oefende de stad een immense aantrekkingskracht uit op vreemdelingen van ver en dichtbij, van arme bedelaars tot ervaren vaklieden. Wie mocht erbij horen, en hoe werd dat bepaald?

Op 25 oktober 1532 kwamen de burgemeesters en schepenen van de stad Utrecht bijeen om te beslissen over het lot van Stees Marien. Zes weken eerder was hij van de straat gehaald door de schout, waar Stees ‘mit panserhaernasch an zijn lijff, backeneel op zijn hoeft ende ander geweer in de hant, gaende troggelen ende bidden zijn broet’.¹ Oplichterij en bedelarij dus, gedragingen waar het stadsbestuur doorgaans weinig empathie voor kon opbrengen. Aangezien deze man in opmerkelijke uitrusting uit Brugge bleek te komen, werd er besloten om contact op te nemen met het stadsbestuur aldaar. In de reactie valt te lezen dat Stees ‘voer een goet man geachte ende gereputeert is geweest’.² Naar aanleiding van deze informatie oordeelde het Utrechtse stadsbestuur dat Stees door de inmiddels vrij lange gevangenschap genoeg was gestraft; hij werd ontslagen van verdere vervolging. Andere mensen die vanwege soortgelijke delicten waren gearresteerd, kwamen er

aanzienlijk slechter van af. Meestal werden zij gezeseld door de scherprechter, om vervolgens voor eeuwig uit de stad verbannen te worden.³

Uit deze strafzaken blijkt dat er een hoop mensen door de poorten kwamen waar de stad niet op zat te wachten. Deze vreemdelingen dienden als begrenzing van de eigen gemeenschap. Wie na het betreden van de stadspoorten een vreemdeling bleef, was blijkbaar van weinig nut bevonden of werd zelfs als een gevaar gezien voor de stad. Processen van in- en uitsluiting waren onderdeel van het vormen van de gemeenschap. Door het verbannen van ongewenste mensen werd er gesignaleerd welke mensen en gedragingen er gewenst waren. Met name in kwesties rondom armoede en ziekenhulp rees de vraag wie wel en wie niet een beroep mocht doen op gemeenschappelijke middelen. Hierdoor waren deze voorzieningen een instrument bij de in- en uitsluiting van mensen. In dit artikel wordt